

העימות המוגבל כמלחמת התשה

בחינתן של הדוקטרינה שפיתח צה"ל לעימות המוגבל ושל דרך הפעולה שהותוותה בפיקוד המרכז בתקופת ההתכוננות לקראת העימות מעלה כי קיים דמיון רב בין לבין מה שכתבו הוגי הדעות הצבאיים הקלסיים – ובהם מאו צה טונג וגיאפ – על המלחמה מהסוג הזה. יחד עם זאת חסרה אצל המתכננים הישראלים התייחסות מספקת למשכו הארוך של העימות המוגבל – נקודה שזוכה להבלטה רבה בכתבים הקלסיים

אל"ם משה קרביץ

מבוא

מאז הקמת המדינה מלווה הדפוס של לוחמה בעצימות נמוכה את פעילותו היום-יומית של צה"ל ברמות אינטנסיביות משתנות. התחום הזה, שנתפס בעבר כעיסוק צדדי של הפעילות הצבאית, הפך בשנות ה-90 – בעיקר עקב שינויים בסביבה החיצונית לו (הסביבה הבין-לאומית והאזורית, החברה הישראלית) – לתחום מרכזי, המשפיע ברמות האסטרטגיה והאסטרטגיה-רבתי על פעילותו של צה"ל ועל בניין כוחו.

ביטוי מושגי לשינוי הזה ניתן לראות בדרך התייחסותו של צה"ל למצב המבצעי בזירה הפלסטינית. אירועים, שבאינתיפאדה הראשונה (שהחלה בדצמבר 1987) כונו בט"ש – ביטחון שוטף – מכונים בעימות הנוכחי לחימה. זאת מתוך הצורך

המבצעיות.

במאמר הזה אנסה להראות כי העימות עם הפלסטינים הינו סוג של מלחמת התשה בעלת שני מאפיינים מרכזיים שלובים: מורכבות המערכת שבה מתקיים העימות ומשך הזמן הארוך שלו. לאור הטענה הזאת ייבחנו הדוקטרינה שפיתח צה"ל לעימות המוגבל ודרך הפעולה שהותוותה בפיקוד המרכז בתקופת ההתכוננות לקראת העימות (ההכנות האלה נבעו מהערכת צה"ל, שעם סיום שיחות קמפ-דייוויד על הסדר הקבע באוגוסט 2000 צפוי לפרוץ עימות עם הפלסטינים).¹ שאלה שתעלה היא מדוע התמשכות העימות לא הייתה ברורה כמו מורכבותו.

העימות עם הפלסטינים הינו סוג של מלחמת התשה בעלת שני מאפיינים מרכזיים שלובים: מורכבות המערכת שבה מתקיים העימות ומשך הזמן הארוך שלו

ניתוח המערכת המורכבת

מסגרת הניתוח התיאורטי של מודל מלחמת ההתשה (למעט אצל לידל

הארט)² יוצאת מתוך נקודת הנחה של קיום אסימטריה ביחסי הכוחות בין הצדדים היריבים. כיוון האסימטריה אינו אחיד בכל הממדים. ככלל, האסימטריה מוגדרת כבסיסית, כאשר במשתנים הכלכליים-טכנולוגיים וביכולת ההרס של הכוח הצבאי ישנו חוסר פרופורציה בולט, כפי שקיים בין ישראל לפלסטינים. הצד החלש בממדים האלה מנסה להסיט את העימות לממדים אחרים, שבהם יש לו יתרון יחסי, ולהימנע ככל הניתן ממלחמת מחץ,³ שתאפשר ליריב להביא את יתרונו לידי ביטוי. לעומת זאת ה"חזק" מהבחינה הצבאית שואף לעצב את העימות כך שיוכל למצות את

לבטא ספקטרום רחב של מינוני עוצמה צבאית הנדרשת להתמודדות. התייחסויות לעימותים מעין זה נמצאות בכתבים של מנהיגי תנועות גרילה ובמחקרי הגות צבאית, ונשאלת השאלה האם המקרה הישראלי הוא ייחודי, או שניתן היה להשליך מהתיאוריה הזמינה על המציאות המקומית בעת פיתוח הדוקטרינה הייעודית ועיצוב דרכי היישום

רע"ן תו"ל, מפקדת
והדרכה בחטיבת תוה"ד

הגישה המסורתית בנייתו של אסטרטגיה רבתי נתנה משקל רב למחד הכלכלי-לוגיסטי כבסיס להכרעה צבאית

הוא בממדים מתחום האסטרטגיה רבתי – עד כדי כך שמודל היסוד של ערכי הדמוקרטיה מוצא את עצמו בליבו של העימות. דוגמא לכך היא דרישת הדוקטרינה, שבמידת הצורך תוטל על הצבא משימת ההסברה לחברה האזרחית בישראל. לתחום החברתי מקום בולט בדוקטרינה, והוא יידון בהמשך בפני עצמו.

בתחום היישום המבצעי בולטת מאוד ההתייחסות המקיפה למורכבות המערכה והמערכת שבה מתרחש העימות. זאת בעיקר בשל שיטת המחשב שפותחה בצה"ל ובפיקוד המרכז לרמה המערכתית. אולם כמתואר בתיאוריה, תופסות מקום מרכזי בתוצרי הפיקוד דווקא רמות האסטרטגיה רבתי מחד גיסא (תוך פירוט גורמים משפיעים ברמה הלאומית, שאין להם בהכרח השפעה על הפיקוד הזירתי וקשר ישיר אליו) וסוגיות טקטיות (שגם מקומן ברמה הזאת אינו ברור) מאידך גיסא.

האם מדובר במלחמה? ניתוח ממדי האסטרטגיה

מכיוון שבאותו עימות יכולות לבוא לידי ביטוי צורות טקטיות מגוונות, אנתח רק את ממדי האסטרטגיה רבתי. מייקל הווארד מונה את הממדים: המבצעי, הכלכלי-לוגיסטי, הטכנולוגי והחברתי.⁶

יתרונותיו. מול התפיסה של "עוצמת החלש" קיימות דוגמאות שבהן הצליח הצד החזק להביא לידי ביטוי באופן מרבי את ממדי החוזק שלו לאורך זמן – ולנצח. זה קרה במלאיה – שם ניצחו הבריטים, וזה קרה גם בקוסובו – שם ניצחו האמריקנים.⁴

מאו צה טונג ואדוארד לוטווק מתארים את ההתשה כאסטרטגיה רבתי, שבה נעשה שימוש בעימותים המתאפיינים במערכת של חוסר סימטרייה בסיסית בין הצדדים ביכולת לזרוע הרס וביכולת הטכנולוגית. הניתוח שלהם נשען על מורכבות המערכת ועל הרב-ממדיות שלה. לדבריהם, בשל העדרן של אופרציות צבאיות גדולות בסוג הלחימה הזה מצויים מוקדי הפעילות העיקריים ברמת האסטרטגיה רבתי מחד גיסא וברמה הטקטית מאידך גיסא. רמת התווק – האופרטיבית – כמעט שאינה באה לידי ביטוי מהותי. מאו, המחייב הכרעה צבאית, גורס אומנם שיש להגיע לשם כך לסימטרייה ביכולת הצבאית, אך לפי לוטווק, הגורס שניתן להגיע לניצחון גם בלי הכרעה צבאית, אין בכך צורך.⁵ הדוקטרינה של העימות המוגבל עוסקת בכל הרמות – מרמת האסטרטגיה רבתי ועד לטקטיקה – כאשר נקודת המוצא היא האסימטרייה בין הצדדים היריבים כמאפיין מרכזי. ההדגשים הם אומנם ברמת האסטרטגיה (שכן הדוקטרינה מכוונת לרמה הצבאית), אולם למעשה העיסוק

הממד הכלכלי

הגישה המסורתית בניתוח של אסטרטגיה רבתי נתנה משקל רב לממד הכלכלי-לוגיסטי כבסיס להכרעה צבאית.⁷ במסמכי הדוקטרינה מובלטת היכולת להשפיע על החברה הפלסטינית באמצעות הפעלתם של מנופי לחץ כלכליים. הניתוח הזה, המתבסס בעיקר על השוואת פרמטרים כלכליים בסיסיים, כמו רמת הכנסה או יתרות מטבע חוץ, אינו ממצה את השפעותיו האפשריות של ההיבט הכלכלי. אלה יכולות להגיע אל מחוץ לגבולותיה של מערכת העימות הישיר והן כוללות גם היבטים של יתרון מצטבר לצד הפלסטיני. לדוגמא: החלטה של האיחוד האירופי להחרים מוצרים המיוצרים מעבר לקו הירוק, פגיעה אנושה בתיירות, צמצום הזדמנויות עסקיות בשל אווירת אי-היציבות וכו'.

יתר על כן, כאשר מדובר במאבק מתמשך, ישנו הבדל בין החברה הישראלית, המתנהגת כחברת צריכה מערבית, אשר שמה במרכז את רווחת הפרט, לבין החברה הפלסטינית, אשר מציגה את היעד הקולקטיבי של העצמאות המדינית כתכלית הסבל האישי. קיומם של רבים בתוך החברה הפלסטינית הוא ברמה הבסיסית – גם בימים שבהם לא מתנהלת לחימה – ולכן סביר להניח שהם חשים באופן פחות חריף את השפעת הקשיים הכלכליים, כל עוד לא נשקף להם איום קיומי.⁸ הבדלים אלה יכולים להטות את תוצאת העימות – אם לא נערכים לקראתם כראוי – באופן שונה מהצפוי מניתוח כלכלי פשוטי.

בדומה לדוקטרינה, מנותחת במסמכי הפיקוד הזירתי יכולת השימוש בכלים הכלכליים. מדובר בעיקר בכלים כגון מניעת כניסתם של פועלים לישראל או פגיעה בהכנסות הקזינו ביריחו, האמורים להמחיש לאוכלוסייה הפלסטינית את הנזק שהיא סופגת מהמשך העימות. אולם זהו טיפול נקודתי בלבד, ולפחות בחודשיים הראשונים של העימות לא הוגדרה דרך טיפול לטווח ארוך שמטרתה היא לחימה כלכלית.

הממד הטכנולוגי

הממד הטכנולוגי הוא אחד המדדים המרכזיים להגדרתה של אסימטריה בסיסית, והוא מרכיב חשוב בתפיסת הביטחון של ישראל כגורם מאזן מול

יתרונם הכמותי של צבאות ערב. בלחימה בעצימות גבוהה מייחסים המומחים השפעה רבה ליכולת הפיתוח הטכנולוגי על התוצאות בשדה הקרב.⁹ אולם על-פי לוטווק, בעימות נמוך עצימות מתקשה הצד החזק להפיק מיתרונו בתחום הזה את האפקטים המספיקים להכרעה. לחברה התופסת את עצמה כליברלית ודמוקרטית מגבלות וקשיים רבים במיוחד. זאת משום שספיגת נפגעים רבים אינה קבילה, וגם

גרימת נפגעים רבים ליריב (בעיקר אם מדובר באזרחים) צפויה לגרור תגובות עזות ולחצים חזקים מבית ומחוץ. הטכנולוגיה מציעה פתרונות ל"עוצמת החלש". דוגמא לכך היא "הסיכול הממוקד" כשיטה מבצעית, המביאה לידי ביטוי יכולות טכנולוגיות מכמה סוגים. לוטווק מציע לכוון את היתרון הטכנולוגי לפיתוח אמצעי מיגון ואמצעים שיאפשרו ברמה הטקטית שליטה בזירת ההתמודדות בתנאים הנוחים לצד ה"חזק".¹⁰ דרכים אלה אינן מתייחסות, כמובן, למאמץ חד-פעמי קצר, אלא מתקשרות לתהליך מתמשך של התשה. במסמכי הדוקטרינה ישנה התייחסות רבה ליתרון שמקנים אמצעים מתקדמים בתחום הטקטי (בכיוון שעליו מדבר לוטווק), אך אין עיסוק מפורש בממד הטכנולוגי.

במסמכי הפיקוד ניתן למצוא ביטוי רחב לתפיסת "הלחימה הפוסט-הרואית של לוטווק". מופיע שם הצורך למנוע נפגעים בשני הצדדים, וניתן משקל רב בהיבט הטכנולוגי לצורות המיגון השונות וליכולת השליטה במידע בזירת ההתמודדות (הן הטקטית והן המערכתית).

הממד המבצעי

עוצמתו המוגבלת של הצד ה"חלש" מובילה אותו לנקוט דפוסים כמו הפגנות המוניות בצד טרור וגרילה. פעולות אלה באות לשבש את תפקוד מערכותיו של ה"חזק" בלי להתעמת, ככל האפשר, עם צבאו.¹¹ לצה"ל במצב כזה תפקיד התשתי ברור – להשתתף בסיכול מרבי של פעולות היריב ולגרום לשחיקה מתמשכת ביכולת פעולתו. בדרך לכך על הצבא להתגבר על עוד מוקד, שבו האסימטריה פועלת לטובת ה"חלש". זה האחרון, בגלל מאפייניו המבניים, יכול להיות גמיש ולשנות מהר דרכי פעולה. לצבא, שבו מסגרות ושיטות פעולה קבועות הן מאפייני יסוד, קשה יותר להתאים את עצמו לקצב השתנותו של היריב. מסמכי ההנחיה של הפיקוד מתמקדים, כבתיאוריה, ברמה הטקטית, ונעשה מאמץ מובנה לטפח תהליכים מעודדי גמישות.

הממד חברתי

ניתוח הרעיון הבסיסי של התשת "הצד החזק" (מהבחינה הצבאית) על-ידי "הצד החלש" (מהבחינה הצבאית) בהיבט של

הממד החברתי מזהה מנגנון הפועל באופן הבא: התהליך מכוון אל ערכיה של החברה בישראל. באמצעות שילוב של שני סוגי לוחמה – טרור וגרילה – מבוצעת על הערכים האלה מניפולציה, המשונעת באמצעות תקשורת ההמונים הישראלית והבינ-לאומית. התקשורת מייצבת בחברה תפיסה, שבה הערך העצמי לרוב נמוך משהיה קודם לכן במונחים של כושר עמידה, לכידות פנימית ודימוי עצמי.

עוצמתו המוגבלת של הצד ה"חלש" מובילה אותו לנקוט דפוסים כמו הפגנות המוניות בצד טרור וגרילה. פעולות אלה באות לשבש את תפקוד מערכותיו של ה"חזק" בלי להתעמת, ככל האפשר, עם צבאו

העימות המוגבל כמלחמת התשה

381-380 מלחמת כורבנות

האסטרטגיה רבתי.¹⁵ הכוונה היא לשחוק באורח שיטתי, לאורך זמן ולכל רוחב הקשת של מרכיבי הביטחון הלאומי את המרכיבים שבהם האסימטרייה נותנת יתרון ל"חלש". זאת תוך מיצוי כל האמצעים העומדים לרשות ה"חזק" כגון: אורך נשימה כלכלי, מסגרת חברתית מאורגנת יותר, עדיפות טכנולוגית וכמובן עוצמה צבאית זמינה. כבר הוזכרו הדוגמאות של הבריטים במלאיה ושל ארצות-הברית בקוסובו, המראות דרכי יישום אפשריות של האסטרטגיה הזאת.

דרך פעולה המותאמת לסוג כזה של הכרעה מפורטת היטב בדוקטרינה המסבירה את ההכרעה כ"תמרון הדעת" של היריב. בדוקטרינה הזאת מפורטים זירות ההתרחשות ומוקדי הפעולה, שהם מרכזי הכובד במערכת של מרכיבי הביטחון הלאומי תוך הדגשת חשיבותה של רציפות הפעולה כתנאי להיותה אפקטיבית.

הזמן כאבן יסוד

הואיל ורעיון ההתשה הוא צבירת הישגים קטנים לאורך זמן, יש לדון במשמעות הגורם הזה.

לנין, מאו צה טונג וגיאפ הדגישו את מוטיב הזמן הנדרש ל"חלש" על מנת ליצור את ההטיה הרצויה לו.¹⁶ הגרילה והטרור הם שיטות לוחמה המבוססות, בין היתר, על רעיון המגע הסלקטיבי. כך ניתן לצמצם את שחיקת הכוח, אך גם "לדקור" בעקביות את ה"חזק" ולהשפיע עליו לסגת משטח או מדרישות מדיניות. ההוגים לעיל עוסקים בעיקר בגרילה, אך גישתם יפה גם לשילוב של גרילה ושל טרור.

גם עבור הצד ה"חזק" יש למוטיב הזמן משמעות רבה לביטוי יתרונותיו בדפוס עימות כזה. כל עוד יוכל לרתום את הטכנולוגיה ואת העוצמה הכלכלית כך שמספר הנפגעים שלו לא יהיה גדול מדי, ייתן לו הזמן אפשרות ליצור את שחיקת היריב בדרך שהוצגה לעיל של יצירת הכרעה מחוץ למערכת הצבאית. אם מספר הנפגעים יגדל במידה ניכרת, יתחיל הזמן לפעול לרעתו בשל היווצרות לחץ ציבורי להגעה להישג או לפתרון מדיני בתוך זמן קצר.

במסמכי הדוקטרינה בא מוטיב הזמן לידי ביטוי במושג "הוגעה", אך זו מוצגת כדרך פעולה ולא כאבן יסוד. פער זה מתוקן חלקית באמצעות מידת ההדגשה של רעיון ה"הוגעה". שוני זה אינו זניח. אם מוסכם שמהלך של מלחמת מחץ אינו מביא לניצחון, והעימות נמשך גם אחריו, הרי שהתנאים הבסיסיים אינם משתנים, ומוטיב הזמן הוא אבן יסוד ולא רק פרט בתכנון, חשוב ככל שיהיה.

מסמכי הפיקוד לפני פרוץ האירועים מציגים תמונה מורכבת. מצד אחד ישנה התייחסות ל"חלון הזדמנויות" לסיום הסכסוך – מוטיב המקנה תחושת דחיפות – ומצד שני ישנה היערכות, אם כי במובלע, לאפשרות שגם אם יושג הסכם הקבע, לא יהיה זה סוף הסכסוך.

גם כשהתחילו האירועים (בספטמבר 2000) לא התייחס

ההישג הזה מהווה נקודת מוצא למניפולציה הבאה מאותו סוג. זו דרך פעולה המתבססת על צבירת הישגים קטנים לאורך זמן, או במילים אחרות – התשה.

לוחמת ההתשה, המכוונת אל ערכי היסוד החברתיים, והמייצרת בכך את "תמרון הדעת" החברתי, זוכה בדוקטרינה למרכזיות הראויה לה. עם זאת, כאשר היא עוסקת בהתמודדות עם דרכי הלוחמה השונות של היריב, אין היא מסבירה את משמעות הלחימה בטרור דווקא כבעלת השפעה מרכזית על כושר העמידה של החברה הישראלית.

מסמכי הפיקוד מנתחים בהרחבה את הגורמים בחברה הפלסטינית המשפיעים על דרך פעולתה של הנהגתה. אולם ניתוח החברה הישראלית כיעד, שאליו מכוונת מרבית הלחימה הפלסטינית, אינו מובלט דיו. אומנם ישנה במסמכים האלה התייחסות לסוגי הלוחמה – טרור וגרילה – אולם רק בהקשר של מניעת פגיעה בחיילים ובהתיישבות היהודית באי"ש. אין בהם, כמעט, דגשים מתאימים למניעת הגעה לחיכוך של סוגי הלוחמות האלה עם החברה הישראלית, הגרה בתחומי הקו הירוק.

לתקשורת, כפי שצוין לעיל, תפקיד מרכזי ביצירתה של תחושת ההתשה בממד החברתי. במסמכי הפיקוד היא אובחנה – בהתאם – כגורם חשוב. אולם בשתי נקודות הייתה ההתייחסות אליה חסרה:

1. הגישה אליה הייתה כאל גורם צופה ולא כאל גורם אקטיבי בעל סדר יום ומגננונים המחייבים טיפול יזום באורח קבע.
2. נושא התקשורת נעדר בתרגילים.

הכרעה וניצחון

מה המשותף בתפיסת ההכרעה בתיאוריה של מלחמת ההתשה ובדוקטרינת העימות המוגבל?

ניצחון פירושו השגת יעדים מדיניים. זה מונח סובייקטיבי יותר מהכרעה, שכן הוא נתון למניפולציות פוליטיות, אך הוא הכלי המרכזי ברמת האסטרטגיה רבתי.¹² אם נסכים שניתן למתוח את מושג ההכרעה הצבאית לרמת האסטרטגיה רבתי, משמעותו תהיה בהקשרנו – שלילת כושר הפעולה של החברה היריבה.

בהגות הצבאית אנו מוצאים כבר אצל קלאוזביץ ואצל דל בריק את הרעיון בדבר האפשרות להשיג הכרעה מחוץ למערכת הצבאית.¹³ נדרשת, כמובן, התאמת הרעיון לעידן המודרני, משום שאצל ההוגים המוקדמים אין עיסוק במרכיבים המודרניים המשפיעים – כמו תקשורת, דעת קהל או חופש כלכלי – ולכן המושגים שבהם הם משתמשים אינם מספקים פירוש והבהרה. הוגים צבאיים מאוחרים, כמו מאו צה טונג, גיאפ ולוטווק, כבר דנים בהם בפירוט.¹⁴

ההבנה שמדובר במלחמת התשה עשויה להציע מענה ל"עוצמת החלש" באמצעות המודלים הקיימים בדרך שהיא מעין יישום רעיון הגישה העקיפה של לידל הארט ברמת

הפיקוד באופן בולט לאפשרות של עימות מתמשך, ולכאורה ניתן היה לטעון שהוא לא נערך להתשה. המסקנה הזאת תהיה נמהרת מדי, מפני שבכל תקופת ההתכוננות לעימות פעל בעצם הפיקוד במסגרת התפיסה של עימות נמוך עצימות, המכילה במהותה רכיבים של התשה. יתר על כן, בחינה לעומק של היערכות הפיקוד בהיבטים מבצעיים שונים מלמדת שגם אם אפשרות ההתשה לא הוערכה בסבירות גבוהה, שכן הפיקוד נערך בעיקר לסוג של "מפגש", הרי בהיבטים מבצעיים מסוימים הוא נערך לעימות מתמשך. דוגמא לכך היא ביצורם של מתקנים, שמהם אמור היה הפיקוד לסגת על בסיס מתווה ההסדר. זוהי דוגמא טובה נוספת ליכולתו של ה"חזק" למצות את יתרונו, המאפשר לו להיערך לקשת של מצבים – גם כאלה שסבירותם נמוכה. מאוחר יותר, בסוף תודש אוקטובר, המשיג הפיקוד את המצב כ"עימות מתמשך", כשלמעשה תיאר מלחמת התשה על ממדיה השונים בלי להשתמש במונח הזה. ייתכן שההימנעות משימוש במונח "התשה" נבעה מההנחה שלמונח הזה יש בצה"ל קונוטציה שלילית, הנובעת מניסיון העבר. לקראת סוף שנת 2000 היו ניסיונות לצאת מדפוס ההתשה ולא לקבל את העימות המתמשך כמובן מאליו. הניסיונות האלה מבטאים את הקושי שיש לצבא, שנבנה ונתחנך על המשולש הרתעה-הרתעה-הכרעה, להסתגל לדרישות המורכבות שמעמידה בפניו תפיסת ההתשה. אחד הניסיונות האלה לצאת מדפוס ההתשה היה בחינת האפשרות להשיג הכרעה מחוץ למערכת הצבאית.

סיכום

מהניתוח לעיל ראינו כי דוקטרינת העימות המוגבל היא ביסודה דפוס מסוים של מלחמת התשה, שמרבית מרכיביה באים לידי ביטוי במסמכי הפיקוד. מכאן שניתן להציב את העשייה בתחום ההתמודדות בעימות הנוכחי עם הפלסטינים מול תיאוריית ההתשה ולבחון אם היא מציעה כיווני פעולה שלא מוצג.

בתחומים המבצעי והכלכלי כמעט שלא נמצאו פערים, ונראה כי הניסיון המצטבר וארוך השנים בהתמודדות צה"ל עם טרור וגרילה בכל הזירות יצר ידע טקטי ואופרטיבי המאפשר התמודדות ראויה.

קיים פער בהבהרת משמעותם של סוגי הלוחמה שנוקטים הפלסטינים נגד החברה בישראל. הבהרה כזאת עשויה לשפר את איכות הדוקטרינה כמורת דרך מדויקת יותר. ייתכן שהפער הזה קשור גם לטיפול המועט, יחסית, של מסמכי הפיקוד בתחום התקשורת. אפשר גם שחסר זה מדגיש את ההבנה שמדובר בתחום שהוא בעיקרו מחוץ למערכת הצבאית, והבעיה אינה בצה"ל, אלא בהעדר מערכת תומכת ומשלימה ברמת הביטחון הלאומי.

כפי שהצבעתי, בולט הפער בין הניתוח המפורט של מורכבות המערכת במסמכי הפיקוד לבין ההתייחסות

החסרה לגורם הזמן. ניתן ללמוד מכך הן לגבי התהליך והן לגבי המהות.

שיטת הניתוח והערכת המצב שפותחה בפיקוד הביאה – ללא תשתית תיאורטית סדורה – לתוצאות שהן קרובות מאוד לתיאוריית ההתשה. נראה כי התבססות שיטתית יותר על ידע תיאורטי קיים הייתה עשויה להביא את התוצרים הנדרשים בהשקעת זמן קטנה יותר ובכיסוי מלא יותר של היבטיו הרבים של העימות המורכב.

באשר למהות – המשגתו של העימות המתמשך כהתשה עשויה לאפשר בחינה של דרכי פעולה נוספות, שהועלו בתיאוריה בהקשר הזה, והעשרת השיח בנושא הזה בין הדרג הצבאי לדרג המדיני.

הערות

1. המאמר הזה מתבסס על עבודת הגמר של המחבר במכללה לביטחון לאומי בהנחיית ד"ר אבי קובר.
2. לידל הארט ב', 1989, **מחשבות על מלחמה**, תל-אביב, מערכות, עמ' 68, 77; הרבכי ל', 1983, **על הגרילה**, תל-אביב, מערכות, עמ' 159-161; לוטוואק א', "מלחמה פוסט-הרואית", 2001, **מערכות** 374-375, עמ' 9-4.
3. במודל מלחמת המחץ היעד הוא השגת הכרעה מהירה תוך ריכוז המאמץ.
4. תומפסון ר', 1989, **שלטון ומרדנות**, תל-אביב, מערכות.
5. הרבכי, **שם**, עמ' 153-159, 202-203.
6. הווארד מ', "הממדים הנשכחים של האסטרטגיה" מתוך ענבר א' (עורך), 1998, **המלחמה**, תל-אביב, האוניברסיטה הפתוחה.
7. קנדי פ', 1992, **עלייתן ונפילתן של המעצמות הגדולות. תמורות כלכליות משנת 1500 ועד 2000**. המחבר מראה כי לא פחות מהמטוס ומהתותח חרצו מטבעות הזהב את שליטת המעצמות ביבשה ובים.
8. לקויר ז', 1979, **גרילה**, תל-אביב, מערכות, עמ' 283; לוטוואק, **שם**.
9. הוורד מ', 1985, **המלחמה בתולדות אירופה**, עמ' 129-150; בן-ישראל ל', 2000, "טכנולוגיה והכרעה – הרהורים על צה"ל בעקבות קוסובו", **מערכות** 371, עמ' 34-43.
10. לוטוואק, **שם**.
11. נווה ש', 2000, **מאומה חמושה למכונת מלחמה**, צה"ל. בקובץ הזה מסביר נווה את תהליך התגבשותן של הפרדיגמות המרכזיות, שהיו הבסיס להתפתחותן של שיטות הלוחמה המוכרות לנו כיום. הרציונל שלהן נגזר מהמלחמות נגד הקולוניאליזם – המשגה שמנסה היריב להדביק למדינת ישראל כחלק מהמאבק.
12. קובר א', 1995, **הכרעה**, תל-אביב, מערכות, עמ' 35.
13. לאונרד ר"א, 1977, **על המלחמה – מדריך קצר לקלאחביץ**, תל-אביב, מערכות.
14. Delbruk H., 1985, **History of the Art of War**, Greenwood Press, Westport, vol.4, pp. 378-381.
15. ואלך ל', 1977, **תורות צבאיות והתפתחותן במאה ה-19 וה-20**, תל-אביב, מערכות, עמ' 288-289; לוטוואק, **שם**.
16. לידל הארט ב', 1978, **אסטרטגיה של גישה עקיפה**, תל-אביב, מערכות, עמ' 329-331.
17. נווה, **שם**; ואלך, **שם**.

